

[B] **DE FUNDAMENTEN VAN DE
VERZORGINGSSTAAT.
BIOGRAFIE VAN A.S. TALMA**

In een tijd waarin de verzorgingsstaat overal in Europa en ook in Nederland volop ter discussie staat, verschijnt met *De rode dominee*, een biografie van de ARP-politicus A.S. Talma (1864-1916), een boek over de wortels van die verzorgingsstaat. Volgens de auteurs is Talma “een verscholen figuur in de coulissen van de Nederlandse sociale geschiedenis”. Tijdens zijn leven was hij indier van diverse baanbrekende wetten die mede de basis vormen van het huidige sociale stelsel, anno 2011 is Talma een vergeten persoon. Dat men Talma niet meer kent, komt volgens de auteurs door de negatieve beeldvorming over hem vlak na zijn aftreden als minister. Uiteindelijk bereikte hij minder dan hij nastreefde en zo is hij bekend komen te staan als een “gefaald minister”. Met dit boek willen de auteurs dat beeld bijstellen en Talma de plaats in de historiografie geven die hem toekomt.

Talma bekleedde in zijn leven een aantal functies, van waaruit hij strijd voerde voor sociale rechten voor de arbeiders en de laagste klassen van de samenleving. Hij begon als predikant. In die functie maakte hij veelvuldig persoonlijk kennis met de vaak moeilijke levensomstandigheden van de arbeiders. Samen met de kennismaking met het werk van de Engelse Christian Socialists waren dit Talma's inspiratiebronnen om zich vanuit zijn geloof in te zetten voor de arbeiders. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de socialist en oud-predikant Ferdinand Domela Nieuwenhuis, met wie hij wel eens in discussie was getreden, zocht Talma expliciet naar een derde weg: het verenigen van religie, arbeidersemancipatie en het oplossen van de sociale kwestie. Op politiek gebied betekende dit voor Talma een keuze voor de Anti-Revolutionaire Partij van Abraham Kuyper. In 1901 werd hij, na een heftige verkiezingsstrijd in Friesland tegen de sociaaldemocraat Troelstra, verkozen in de Tweede Kamer.

Ondertussen had Talma zich ook ingezet voor de vorming van christelijke vakbonden, vanuit het werkliedenverbond Patrimonium. Uiteindelijk kwam hier in 1909 het Christelijk Nationaal

Vakverbond (CNV) uit voort. Vanwege zijn opvattingen over de arbeidersklasse, die in zijn ogen vrij en onafhankelijk van de werkgever diende te zijn, kwam Talma in opspraak bij zijn eigen partij. Het zou niet de laatste keer zijn dat dit gebeurde. In 1908 werd Talma minister van Landbouw, Nijverheid en Handel. In zijn portefeuille zaten arbeid en sociale wetgeving en Talma diende diverse wetsvoorstellen in. Vele daarvan haalden het niet, maar de invoering van zijn Ouderdomswet in 1913 was een mijlpaal in geschiedenis van de sociale zekerheid in Nederland. Voor het eerst werd voorzien in een structurele uitkering voor “ouden van dagen”.

Acties voor sociale zekerheid associëren wij tegenwoordig niet zo erg met de protestantse zuil, eerder met de socialisten en de progressieve liberalen. Uit *De rode dominee* wordt duidelijk dat juist de ARP-minister Talma belangrijke eerste stappen zette in de richting van de verwezenlijking van een sociaal vangnet voor de laagste klassen. Uit het boek wordt ook duidelijk dat de protestants-christelijke zuil en de bijbehorende politieke partij, de ARP, onderling verdeeld waren over de te volgen sociale politiek. Als minister ondervond Talma veel tegenstand, van de oppositie maar ook van de autoritaire partijleider Abraham Kuyper. Deze onderlinge verdeeldheid van de ARP'ers is naderhand in de verzuilde geschiedschrijving naar de achtergrond verdwenen. *De rode dominee* nuanceert het beeld van een partij die in volledige overeenstemming en onder onbetwiste leiding van Kuyper politiek beoefende.

De rode dominee is volgens de auteurs een intellectuele biografie, wat betekent dat er nauwelijks ruimte is voor Talma's privéleven. Dat komt alleen aan de orde voor zover dat van directe invloed was op zijn werk. Keer op keer merken de auteurs op dat Talma's persoonlijke ervaringen met de arbeiders en hun leven voor hem bepalend zijn geweest. Die ervaringen worden, vanwege de keuze voor een intellectuele biografie, in het boek vooral genoemd, en niet beschreven. In een biografie over een mens voor wie dit soort persoonlijke ervaringen kennelijk zo bepalend waren in zijn leven is dat misschien niet de beste keuze. Slechts uit twee opmerkingen kan de lezer afleiden dat Talma getrouwd was en alleen door een foto wordt duidelijk dat hij maar

lieft zes kinderen had. De persoon Talma komt in het boek niet tot leven.

De keuze van de auteurs om hun onderwerp alleen in verband met zijn werk te bespreken past op zich wel bij de persoon van Talma zoals die uit *De rode dominee* naar voren komt. Talma was vooral een man van de inhoud, die zich bij Kamerdebatten over zijn wetten niet altijd los kon maken van de details. Voor het boek heeft dat echter tot gevolg dat het een achtereenvolging is van feiten, wetten en organisaties, wat de leesbaarheid voor de leek niet ten goede komt. Ook worden recente benaderingen van de politieke geschiedenis, met meer aandacht voor stijlen en cultuur, nauwelijks toegepast. *De rode dominee* is zo een boek geworden voor een gespecialiseerd publiek dat is ingewerkt in de thematiek en het jargon van de sociale zekerheid en de politieke geschiedenis. De auteurs breken het onderwerp niet echt open voor een breder publiek, dat minder is ingevoerd in de details van de Tweede Kamerdebatten en wetsvoorstellen in verband met het sociale stelsel. Dat is jammer, want het onderwerp is juist nu erg actueel.

De rode dominee benadrukt wel de moeite die het kostte om het huidige stelsel van sociale zekerheid te realiseren. Laat ons hopen dat het evenveel moeite zal kosten om het weer af te breken.

MINTE KAMPHUIS

LAMMERT DE HOOP EN ARNO BORNEBROEK, *De rode dominee*.
A.S. Talma, Boom, Amsterdam, 2010, 331 p.